

הנחיות להוראת המצגת "מוזיקה בין מזרח למערב"

הרעיון:

במצגת זאת התלמידים יכירו יוצרים, מוזיקה וכלי נגינה מערביים וערביים, וילמדו שאפשר ללמוד ולהתעשר מכל תרבות.

משך הפעילות:

אפשר לפרוס את הפעילות על פני שניים או שלושה שיעורים פרונטליים. המצגת יכולה לשמש לקידום האזרחות המשותפת בישראל במסגרת החינוך החברתי והאזרחי, במסגרת שיעורי מוזיקה ובמסגרת ההיכרות עם העולם הערבי והאסלאם.

הנחיות לדוגמה:

שקופית 1 – מוזיקה בין מזרח ומערב

בשקופית זאת התלמידים יתבוננו בתמונות של כלי נגינה שונים, ערביים ומערביים, אותם יכירו בהמשך המצגת, ויאזינו למוזיקה ערבית הנשמעת ברקע.

מומלץ לבקש מהילדים להאזין למוזיקה ולשאול:

- מה אתם מרגישים כשאתם שומעים את המוזיקה? (הנאה, שעמום, שמחה, עצב, כעס ועוד)
- האם המנגינה מזכירה לכם מנגינות שאתם מכירים?
- מי בכיתה למד או לומד נגינה? באיזה כלי?
- האם אתם מזהים את כלי הנגינה בתמונה? אילו כלים אתם מזהים?
- מי ניגן פעם בדרכוקה או השתתף במעגל מתופפים?
- מי ניגן פעם או שמע נגינה על עוד?

מומלץ להסביר לתלמידים: במצגת מוזיקה בין מזרח למערב נכיר על קצה המזלג מוזיקה ערבית ומערבית קלאסית, שיש להן השפעה על המוזיקה בת זמננו. נלמד על העושר ועל היופי שיש בכל תרבות.

שקופית 2 – מקשיבים למוזיקה

בשקופית זאת הילדים ייחשפו לדעות שונות בנושא מוזיקה מערבית וערבית קלאסית. הדגש בפרזנטציה כולה הוא על מוזיקה שמגיעה מהעולם שסביבנו, כדי להראות שלכל התרבויות, גם המערבית וגם הערבית, יש רקע קלאסי ותרבות עשירה ומפותחת. הצגת הדעות השונות מאפשרת קיום דיון על פתיחות, על קבלה ועל כבוד כלפי תרבויות אחרות.

טיפ – מומלץ לחלק את הילדים לקבוצות. כל קבוצה תדון בעמדות השונות ותבחר בעמדה שמתאימה לה. בקשו מכל קבוצה להסביר את העמדה שבחרה.

שאלו את התלמידים:

- באיזו עמדה בחרתם? מדוע?
- האם התעוררו חילוקי דעות בקבוצה? אילו? איך פתרתם אותם?

- עם איזו עמדה אתם כלל לא מסכימים? מדוע?

הידעתם: בימי קום המדינה לא השמיעו ברדיו מוזיקה שהמקור שלה בארצות ערב. רק מוזיקה מערבית נחשבה למוזיקה איכותית. ילדים שעלו מארצות ערב, או שהוריהם עלו מארצות ערב, התביישו לשמוע או לספר שהם או הוריהם שומעים בבית מוזיקה ערבית. הגישה הייתה של "כור היתוך"; כולנו נהיה אותו הדבר, הצבר הישראלי. היום השאיפה היא להגיע לגישה **רב-תרבותית** – אין תרבות טובה יותר או פחות, מכל תרבות אפשר ללמוד ולהתעשר ויש לכבד את התרבויות השונות.

הוויכוח בנושא מוזיקה – איזו מוזיקה טובה ואיכותית יותר, איזו מוזיקה ישראלית ואיזו אינה ישראלית – נמשך עד היום.

לפניכם דוגמאות לכמה ויכוחים בנושא:

1. יהורם גאון מתח ביקורת על הזמר היס תיכוני, המכונה גם מוזיקה מזרחית, ועורר סערה:

"זה כזה זבל, שהשטן לא ברא אפילו. זה זבל איום... אם זה מדובר באביהו מדינה או אנשים כמו שלמה בר, אז זה יפה. אבל הרוב זה בושה לאינטליגנציה וזבל שלא עלה כדוגמתו."

(מתוך: יהורם גאון על המוזיקה המזרחית: "אסון טבע", 9.3.11 [עכבר העיר אונליין](#))

משה פריץ הגיב לדבריו:

"מוזיקה שמחברת בין אנשים ומרגשת היא לא מוזיקה זבל, אלא מוזיקה לנשמה."

(מתוך: שני גורקביץ, משה פריץ על יהורם גאון: "מוזיקה שמחברת בין אנשים היא לא זבל", 9.3.11 [וואלה](#))

2. אביהו מדינה מתרעם על כך שהמוזיקה שהוא יוצר נקראת מזרחית ולא ישראלית:

"אמרו לי שאתם מכריזים שזה ערב של 'גדול היוצרים המזרחיים' – זה עלבון. זה כל כך לא נכון. אני לא פחות ישראלי מכל אחד מכם, מאיפה לקחתם את החוצפה לכנות אותי מזרחי ולא ישראלי... אני חושב שעד היום אתם לא רואים בנו חלק לגיטימי מעם ישראל... ומעדיפים לסגור אותנו בגטו שנקרא 'מזרחית' כדי שלא נהיה שותפים אמתיים שלכם."

(מתוך: אביהו מדינה נגד גל"צ: "מעדיפים לסגור אותנו בגטו שנקרא 'מזרחית'", 26.5.13, [מערכת וואלה](#))

- אביהו מדינה אומר: "אתם לא רואים בנו חלק לגיטימי מעם ישראל". מיהם ה"אתם" ומיהם "אנחנו"?

- כשאתם מאזינים למוזיקה בכלי התקשורת השונים (רדיו, טלוויזיה, אינטרנט), האם לדעתכם מתקיימת בהם הגישה הרב-תרבותית – **אין תרבות טובה יותר או פחות, מכל תרבות אפשר ללמוד ולהתעשר ויש לכבד את התרבויות השונות?**

המלצה: אפשר לבקש מהתלמידים לשים לב לערוצי הרדיו השונים ולבדוק איזו מוזיקה מושמעת בהם בדרך כלל. לשים לב להבדלים בין ערוצים שונים ולהגדרות של כל סוג מוזיקה.

שקופית 3 – מוזיקה עם חברים ועם משפחה

במצגת זאת הילדים יאזינו לכמה סוגי מוזיקה – מוזיקה ערבית קלאסית ומוזיקה ערבית בת זמננו; מוזיקה מערבית קלאסית, ומוזיקה מערבית בת זמננו – רוק וג'אז. התלמידים יצביעו לגבי כל סוג מוזיקה – מי מקשיב לה, מי אינו מקשיב לה ומעוניין להקשיב ומי אינו מעוניין להקשיב לה כלל. מומלץ לסמן את התשובה שרוב הכיתה בחרה. אפשר גם לקיים את הפעילות בקבוצות ולבקש מכל קבוצה להציג את התשובה שלה. אפשר גם להציג את מגוון הדעות שעלו בקבוצה ואת הנימוקים השונים לבחירות אלה.

מומלץ להתייחס לבחירת התלמידים; איזו מוזיקה רוב הילדים שומעים, איזו מוזיקה הכי פחות מוכרת, האם הילדים פתוחים לשמוע מוזיקה חדשה, אם לא – מדוע.

ספרו לילדים על עצמכם: איזו מוזיקה אתם שומעים, באילו הופעות או קונצרטים הייתם, איזו מוזיקה אתם רוצים להכיר טוב יותר.

שאלה:

- האם יש קשר בין העדה שלכם לבין הבחירה המוזיקלית שלכם?
- כיצד המוזיקה שאתם שומעים בדרך כלל מתקשרת בעיניכם למושגים "זהות" ו"שייכות"?
- האם מבין הנעימות ששמענו יש אחת שמבטאת בעיניכם "ישראליות" יותר מהאחרות?
- האם אתם שומעים מוזיקה שההורים שלכם שומעים? יש לדעתכם מוזיקה שמתאימה למבוגרים ומוזיקה שמתאימה לצעירים?
- האם אצלכם בבית כולם שומעים את אותה המוזיקה או שיש העדפות שונות?
- יש מוזיקה שאצלכם בבית לא שומעים בכלל?
- אומרים שמוזיקה היא שפה של רגשות. אילו רגשות מעוררים בכם קטעי המוזיקה ששמענו? איזו מוזיקה קצבית יותר ואיזו רגועה יותר?
- אם הייתם לומדים לנגן על כלי נגינה, איזו מוזיקה הייתם מעדיפים לנגן? מדוע?
- יש האומרים ש"מוזיקה היא שפה בינלאומית". למה הכוונה במשפט?

מוזיקה עם חברים ועם משפחה

ערבית-קלאסית	☐	☐	☐	☐
מוזיקה ערבית בת זמננו	☐	☐	☐	☐
מערבית-קלאסית	☐	☐	☐	☐
רוק	☐	☐	☐	☐
ג'אז	☐	☐	☐	☐

מוזיקה אחרת שאנחנו אוהבים:

הקודם לחצו על להאזנה, לחצו על העיגול לסימון, לחצו על כדי להפסיק את המוזיקה. **הבא** לחצו על כתם חוק במלך הלבן, לחצו "הבא" להמשך.

שקופית 3ב – כינור או עוד

הציגו לתלמידים את הסרטון.

שאלות לדיון:

- האם אתם מכירים את הסדרה "עבודה ערבית"? ספרו על הסדרה. **הידעתם?** הסדרה "עבודה ערבית" היא הסדרה הראשונה שמשחקים בה שחקנים ערבים המדברים ערבית ושמציגים גם מאפיינים של התרבות הערבית – מוזיקה, שפה, מנהגים וחגים. הסדרה משודרת בזמן שיא בטלוויזיה וזוכה לאחוזי צפייה גבוהים.
- תארו מה קורה בקטע.
- למה לדעתכם מאיה רוצה לנגן בעוד?
- מדוע אבא של מאיה לחוץ על כך שתלמד לנגן בכינור?
- האם גם לכם קרה שההורים ציפו מכם לנגן על כלי ואתם לא רציתם? ספרו על כך.
- על איזה כלי הייתם רוצים ללמוד לנגן?

בשקופית זו ניתן להשתמש בסל"ב- סלולר בכיתה.

לחיצה על אייקון הסל"ב תאפשר לכלל הכיתה ליהנות מחוויה אינטראקטיבית ייחודית. הלוח ייראה כך, עם השאלה לדיון: 'מדוע מאיה מעדיפה לנגן בעוד ולא בכינור?'

- התייחסו לתשובות ונסו להצביע על מכנה משותף. ציינו דמיון בין תשובות.
 - ניתן להגדיל פתקיות המפרטות את מה שחושבים התלמידים על החוויה של מאיה. בקשו מן התלמידים שיקריאו בקול את מה שכתבו בפתקית המוגדלת.
- לאחר השיח על תחושותיה של מאיה, ניתן למחוק את השאלה המוצגת ולכתוב במקומה את השאלה: 'מדוע אבא של מאיה מעדיף שהיא תנגן בכינור ולא בעוד?'.
למעשה, התשובות שיגיעו לשאלה זו יציגו את הצד השני של המטבע. את האופן בו אבא של מאיה רואה את הדברים (הסבר לכך, מייד).

הסבירו לתלמידים: בסדרה "עבודה ערבית" אמג'ד עבר להתגורר בבניין בשכונה יהודית. הוא מעוניין להשתלב בסביבה ומנסה להפוך את בתו לחובבת מוזיקה קלאסית, כמו השכנים. מאיה דווקא מעדיפה לחזור לשורשים ולמקורות שלה ולנגן על כלי נגינה ערבי מוזיקה ערבית.

- אילו כלי נגינה ואיזה סגנון מוזיקה שייכים לשורשים שלכם?
- האם אתם מכירים אותם?
- האם הייתם רוצים להכיר אותם?

הידעתם? יוצרים ישראלים רבים, כמו קובי אוז ודודו טסה חוזרים אל השורשים שלהם ומנגנים מוזיקה מבית סבא או מבית אבא, שעלו ממרוקו או עיראק.

המלצה: השמיעו לתלמידים שירים מיוטיוב של קובי אוז, דודו טסה, מיקי גבריאלוב ואחרים, המנגנים ושרים מוזיקה שהגיעה מארצות המוצא של הוריהם ושל סביהם:

אלוהי - קובי אוז עם קולו של סבא ניסים מסיקה ז"ל

<http://www.youtube.com/watch?v=iU237atijk>

דודו טסה - וְיָן יֵא גֵלֵב וֵן, יֵא לֵב

<http://www.youtube.com/watch?v=1EGhJuEYCGY>

יאיר דלל ושלמה בר

<http://www.youtube.com/watch?v=jnJNCRRRyis>

אפשרויות נוספות:

הפרויקט של עידן רייכל, ממעמקים

<http://www.youtube.com/watch?v=kmW2yAYhMmM>

מיקי גבריאלוב, טורקי, טורקי

<http://www.youtube.com/watch?v=03IKedTKnyA>

שלמה יידוב, שפת אימי

<http://www.youtube.com/watch?v=VhjLYijl2Cc>

קורין אלאל, שפת אימי

<http://www.youtube.com/watch?v=5kzObgXJ-3g>

שאלות לדיון:

אילו כלי נגינה אתם מזהים בקטעים האלה?

מהם לדעתכם השורשים שאליהם מבקשים הזמרים להתחבר? איפה ההורים שלהם נולדו?

שקופית 4 – מזרח ומערב

בשקופית זאת התלמידים בוחרים איזו מוזיקה הם רוצים לחקור ראשונה – מזרחית או מערבית. הקלקה על אחד השלטים "מוזיקה מערבית" או "מוזיקה ערבית" תפתח שתי שקופיות על אותה המוזיקה. מומלץ להכיר את שני סוגי המוזיקה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- למה הכוונה בבחירה בין מזרח ומערב? מהן המחשבות, הדימויים שעולים לכם בראש בהישמע המילים "מזרח" ו"מערב"?
- האם אתם מכירים מוזיקה מערבית קלאסית?
- האם אתם מכירים מוזיקה ערבית קלאסית?
- על איזה שלט ללחוץ קודם? איזו מוזיקה תרצו להכיר יותר מקרוב?

שקופית 4 – מכירים מוזיקה ערבית קלאסית

בשקופית זאת התלמידים יאזינו לארבעה כלים מהתרבות הערבית – עוד, דרבוקה, קאנון ונאי. מומלץ להשמיע לתלמידים את הצלילים ולפתוח את החלונות עם המידע על כל כלי. בקשו מהתלמידים לנסות ולהתאים את הצליל לכלי המתאים ולבדוק את עצמם באמצעות גרירה.

שאלות לדיון:

- אילו צלילים היה קל יותר להתאים לכלים ואילו פחות?
- אילו כלים מוכרים לכם יותר ואילו פחות?
- הייתם רוצים לדעת לנגן באחד הכלים שמופיעים בתמונה? באיזה כלי?
- האם אתם מכירים שירים ישראליים שמנגנים בהם בכלים מהתרבות הערבית?

מכירים מוזיקה ערבית קלאסית
הקשיבו לצלילים וגררו אותם לכלי המתאים.

מכירים מוזיקה ערבית קלאסית
הקשיבו לצלילים וגררו אותם לכלי המתאים.

שקופית 4ב – מכירים יוצרים ערביים

בשקופית זאת התלמידים רואים תמונות של חמישה יוצרים ערביים מפורסמים. בלחיצה על שמותיהם אפשר לקבל עליהם מידע קצר. ברקע נשמע שיר של הזמרת הלבנונית פיירו – Salimouli Ala Hob.

שאלות לדיון:

- האם אתם מכירים את אחד היוצרים שמופיעים בשקופית?
- אם כן, מה ידוע לכם עליו/יה?
- האם אתם מכירים יוצרים ערביים נוספים?

המלצה: בקשו מכל קבוצה ללמוד על אחד היוצרים ולהציג את היוצרת/ת לחברי הקבוצה. לאחר ההיכרות עם היוצרים בקשו מהתלמידים לנסות להתאים את השם לתמונה.

שאלות לדיון:

- אילו דברים חדשים למדתם מהצפייה בשקופיות?
- האם למדתם משהו שהפתיע אתכם? ספרו על כך.

שקופית 14 – מכירים מוזיקה מערבית קלאסית

בשקופית זאת התלמידים יאזינו לארבעה כלים מהתרבות המערבית – פסנתר, חליל, כינור וחצוצרה. מומלץ להשמיע לתלמידים את הצלילים ולפתוח את החלונות עם המידע על כל כלי. בקשו מהתלמידים לנסות ולהתאים את הצליל לכלי המתאים ולבדוק את עצמם באמצעות גרירה.

שאלות לדיון:

- אילו צלילים היה קל יותר להתאים לכלים ואילו פחות?
- אילו כלים מוכרים לכם יותר ואילו פחות?
- האם אתם מנגנים או האם למדתם לנגן באחד הכלים?
- הייתם רוצים לדעת לנגן באחד הכלים שמופיעים בתמונה? באיזה כלי?

שקופית 14 – מכירים יוצרים מערביים

בשקופית זאת התלמידים רואים תמונות של ארבעה מלחינים מערביים מפורסמים. בלחיצה על שמותיהם אפשר לקבל עליהם מידע קצר. ברקע נשמע מינואט של מוצרט.

שאלות לדיון:

- האם אתם מכירים את אחד המלחינים שמופיעים בשקופית?
- אם כן, מה ידוע לכם עליו?
- האם אתם מכירים יוצרים מערביים נוספים?

המלצה: בקשו מכל קבוצה ללמוד על אחד המלחינים ולהציג אותו לחברי הקבוצה. לאחר ההיכרות עם המלחינים בקשו מהתלמידים לנסות להתאים את השם לתמונה.

שאלות לדיון:

- אילו דברים חדשים למדתם מהצפייה בשקופיות?
- האם למדתם משהו שהפתיע אתכם? ספרו על כך.

שקופית סיום:

לאחר שהתלמידים הכירו את שני סוגי המוזיקה, כדאי לסכם ולשאול:

- אילו דברים חדשים למדתם מהצפייה בשקופיות?
- האם הייתם רוצים ללמוד עוד על המוזיקה, על היוצרים או על הכלים שהכרתם?
- אם כן, מה מעניין אתכם ומה הייתם רוצים ללמוד?
- האם יש בהכרח הפרדה בין מוזיקה ערבית ומוזיקה מערבית או שאפשר לשלב ביניהן?
- אם הייתם מפיקים אירוע שמשלב בין מזרח למערב, אילו יוצרים שהכרנו הייתם מזמינים להופיע יחד על הבמה?
- מה דעתכם כעת על המסר – אפשר ללמוד ולהתעשר מכל תרבות?

מכירים יוצרים מערביים
לפיכם תמונת של ארבעה יוצרים מערביים מפורסמים. בלחיצה על שמותיהם תוכלו לקבל מידע על היוצר. גרו את השם לתמונה המתאימה.

יוזף סבסטיאן באך
רוברט שומאן
קלוד דביסי
וולפגנג אמדאוס מוצרט

יוזף סבסטיאן באך
רוברט שומאן
וולפגנג אמדאוס מוצרט
קלוד דביסי

גרו שם במלבן הלבן את התמונה המתאימה. לקבלת מידע נוסף לחץ על השמות מימין. לחץ "חזרה לשקופית מזרח ומערב" ו"מערב" להמשך.